

Центр філологічних досліджень

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

НОВЕ ТА ТРАДИЦІЙНЕ
У ДОСЛІДЖЕННЯХ
СУЧАСНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

26–27 лютого 2021 р.

м. Одеса

ПРОСОДИЧНИЙ ОБРАЗ ПЕРЕКЛАДУ В СУДОВІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРОМОВІ	52
Дерябіна А. А. НОМІНАТИВНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ДУБЛЕТИ В НІМЕЦЬКІЙ ФАХОВІЙ МОВІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА	57
Добровольська-Піпич І. Є. НЕОЛОГІЗМИ-АНГЛІЦИЗМИ ЯК ЗАСІБ УТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ В ІСПАНОМОВНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	61
Ковалюк М. В. УТЛЕННЯ КОНЦЕПТУ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	65
Матковська М. В. СПЕЦИФІКА ЕТНІЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПРОСТОРУ	68
Петров І. Л., Сазикіна Т. П. СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ЯК СПОСІБ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУТНОСТІ ПЕРСОНАЖІВ У ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Ф.С. ФІТЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»).....	73
НАПРЯМ 4. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО	
Зайцева Д. В. ПОНЯТТЯ «МІФОЛОГЕМА» В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ	77
Ренська А. Д. СПІВЗВУЧНІСТЬ РИТМІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА КРИМСЬКОТАТАРСЬКІЙ ПОЕЗІЇ.....	80
Шевців Г. М. СИМВОЛІЧНІСТЬ КАЗКИ В АВТОБІОГРАФІЇ Й.-В. ГЕТЕ	85
НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО	
Ситник І. В. ЧАСТОТНИЙ СЛОВНИК, ЙОГО ФУНКЦІЇ ТА УКЛАДАННЯ	89

Ситник І.В.

викладач кафедри східних мов та перекладу

Київського університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ЧАСТОТНИЙ СЛОВНИК, ЙОГО ФУНКЦІЇ ТА УКЛАДАННЯ

Лексикографія (від гр. *lexikos* «словниковий» або *lexicon* «словниковий запас» і *grapho* «пишу») – розділ мовознавства, який займається теорією і практикою укладання словників [4, с. 152].

Лексикографія тісно пов'язана з лексикологією. Укладання словників вимагає великих теоретичних знань і «доброго чуття мови» [4, с. 75], тобто розуміння відтінків значення слова, особливостей його вживання, сполучуваності з іншими словами тощо. Розрізняють теоретичну (опрацьовує загальну теорію словників) і практичну (забезпечує навчання рідної або іноземної мови, дає матеріал для наукового вивчення лексики) лексикографію.

На думку лінгвіста Алексєєва П.М частотний словник (далі ЧС) це лексикографічна праця, де представлена сукупність слів або інших лінгвістичних одиниць (словоформи, словосполучення), які зареєстровані укладачем в досліджуваному тексті (або текстах), з вказівкою на частоту їх вживання в даному тексті (текстах). Саме чітка вказівка частотності використання слова в тексті (текстах) відрізняє ЧС від інших словників. В ЧС потрапляє тільки та лексика, яку укладач виявив в конкретному тексті (групі текстів, корпусі текстів). Поділяючи думку Алексєєва П.М. варто зазначити, що ЧС як модель організації лексики допомагає не тільки вирішити проблему невизначеності словникового запасу слів та його реалізації в мові, а також дозволяє встановити ієрархію, в основі якої є частота використання слова [1, с. 53]. Частотність лексичної одиниці – це важлива характеристика слова, оскільки вона свідчить про активність його функціонування в тексті, про його вагу у статистичній структурі тексту тощо.

В українській лексикографії інформацію про частоту вживання слова містять словники мови Т. Шевченка та Г. Квітки-Основ'яненка, словопоказчики

до творів І. Котляревського, Лесі Українки, Ю.Федьковича, А. Тесленка та інших письменників.

Електронний частотний словник сучасної української поетичної мови доступний в Інтернеті. Його вибіркою (обсягом 300 тис. слововживань) стали твори таких українських митців ХХ ст., як Ю. Андрухович, М. Вінграновський, М. Воробйов, І. Драч, І. Жиленко, О. Забужко, С. Йовенко, Т. Коломієць, Л. Костенко, І. Малкович, Б. Олійник, Д. Павличко, В. Стус, Л. Скирда.

В українському мовознавстві питаннями виявлення найчастотніших слів різних стилів займалися, зокрема, С. Бук, Н.П. Дарчук, Т.О. Грязнухіна та інші.

ЧС це вид словника, що складається із списку одиниць підрахунку (здебільшого слів), які розташовані за спадом їх частоти вживання в сукупності текстів. Саме такий ранговий список дає можливість визначити «найчастотніші слова та словоформи, обчислити показники покриття тексту, індекси винятковості, концентрації тощо» [3, с. 217]. Залежно від типу лексичних одиниць ЧС поділяються на ЧС словоформ, слів (лексем), основ слів (використовуються в інформатиці), слів у певних значеннях (семантичний частотний словник), словосполучень. Розрізняють відносні та абсолютні характеристики лексичної одиниці (x). Абсолютною характеристикою є частота (f) цієї лексичної одиниці (x), що дорівнює кількості вживань x у дослідженій сукупності текстів $f(x)$. У ЧС подано або $f(x)$, або нормовану частоту $f(x) / N$, де N – кількість досліджених слів тексту. Відносною характеристикою вживаності лексичної одиниці є або її ранг (кількість лексичних одиниць, які в цьому ЧС мають абсолютну характеристику вживаності вищу чи однакову з абсолютною характеристикою певної лексичної одиниці), або будь-яка інша ознака, за якою ранг можна вирахувати з більшою чи меншою точністю. Переважно ЧС представлені як абсолютні, так і відносні характеристики. ЧС використовують для створення ефективних методик викладання мови, для виділення ключових слів (в інформатиці), для створення раціональних кодів (у теорії зв'язку) [2, с. 93].

В ЧС потрапляють тільки ті слова або лінгвістичні одиниці, які зареєстровані в тексті, що використовується для його укладання. Услід за

Алексеевим П.М. [1, с. 83] в даному дослідженні текст розуміється в самому широкому сенсі, а саме як письмова форма результату мовного акту.

Аналіз наукових праць [7, 8, 9, 10, 11] засвідчив, що укладання словника, зокрема ЧС, базується на окремому тексті або на корпусі текстів. Спираючись на визначення В. Френсіса варто також зазначити, що поняття «корпус текстів» трактується мовознавцем як сукупності текстів, що репрезентують певну мову, діалект або стиль та призначені для лінгвістичного аналізу. Британська дослідниця Сьюзан Ганстон стверджує, що використання корпусів текстів при укладанні словника значно розширили можливості опису слова. При цьому, вважає С. Ганстон, що корпуси текстів модифікують формування словників у таких акцентах: акцент на частоту, на автентичність [9, с. 78]. Відразу варто зауважити, що текст – єдине джерело для укладання ЧС. На думку В. І. Перебийніс, ЧС словник належить до текстоорієнтованих словників, тобто є укладеним на матеріалі тексту або корпусу текстів [5, с. 52].

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев П. М. Частотные словари : учеб. Пособие. СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2001. 156 с.
2. Бабак Б. Використання «частотного словника сучасної арабської мови» у викладанні арабської мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна : Збірник наукових праць*, 2008. №45. С.90-97.
3. Бук. С. Слов'янський досвід укладання частотних словників мови письменника. *Проблеми слов'янознавства*, 2011. №60. С. 217-224.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник. К. : Академія, 2008. 215 с.
5. Перебийніс В. І., Сорокін В. М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2009. 218 с.
6. Френсис У. Н. Проблемы формирования и машинного представления большого корпуса текстов. *Новое в лингвистике*, 1983. №15. С. 334-352

7. Atkins B.T.C. Tools for Computer-Aided Corpus Lexicography: the Hector Project. *Acta Linguistica Hungarica*, 1993. P. 5-71.
8. Baugh D., Harley A. and Jellis S. The Role of Corpora in Compiling the Cambridge International Dictionary of English. *International Journal of Corpus Linguistics*, 1996. P. 39-59.
9. Hunston S. Corpora in Applied Linguistics. Cambridge University Press, 2002. 241 p.
10. Sinclair J.M. A Way with Common Words. *Out of Corpora: Studies in Honour of Stig Johanson*. A. : Rodori, 1999. P. 157-179.
11. Summers D. Computer Lexicography: The Importance of Representativeness in Relation to Frequency. *Using Corpora for Language Research*. L. : Longman, 1996. P. 260-265.